

RUTA JUJOLIANA

RUTA INTERIOR (4)

ELS PALLARESOS

CASA BOFARULL Josep Maria Jujol 1913 – 1931

L'estiu de 1913 l'arquitecte Jujol passava uns dies a casa dels seus parents de La Secuita, com solia fer, i va tenir la ocasió de conèixer a les germanes Dolors i Pepita Bofarull Pallarès, propietàries de la Casa Bofarull. Elles havien sentit parlar de Jujol com d'un arquitecte enginyós i de tracte senzill. Les germanes Bofarull, propietàries de terres de cultiu, havien decidit renovar la casa pairal i proporcionar-li una altra imatge, d'acord amb la seva situació social. Jujol inicialment havia rebut l'encàrrec de la reconstrucció d'un forjat de bigues de fusta; el treball es va continuar fins a transformar-se en un dels millors que realitzà l'arquitecte.

La casa Bofarull ja establerta el segle XIV, era un gran casal rústic. Era una masia medieval, documentada des del 1367 a nom del noble francès originari del Llemosí, Jaume de Bofarull. Va tenir ampliacions importants al segle XVIII, però sempre prescindint de la decoració externa. El procés d'ampliació i transformació d'aquesta casa es va perllongar durant disset anys. Malauradament aquesta transformació no es va veure acabada, a causa de problemes econòmics de la propietat. Vist en perspectiva hem d'agrair a les germanes Bofarull la confiança que dipositaren amb l'arquitecte. Sens dubte, es diferencia completament de tot el que hi havia pels seus voltants, fins arribar a ser una de les obres més valuoses i significatives de la producció jujoliana.

Jujol aixeca els plànols de la construcció existent a finals del 1913, tot realitzant els estudis previs per a la façana posterior amb la seva galeria i la torratxa que coronaria l'edifici. Cap a primers de setembre de 1914 quedava acabat el projecte de les primeres obres. Es tira a terra la galeria rònega de bigues corcades, per a substituir-la per una altra suportada per un ample arc rebaixat de 9,15 metres de llum. Una sèrie de 7 primes columnes sos-

Balconada del primer pis amb les portes d'accés als dormitoris

tenen la coberta. S'entremescen en la façana de forma harmònica i equilibra elements goticitzants, mudèjars, barocs, i la modernitat dels prismes de les torres amb les seves capricioses obertures. La façana sobreposada ennobleix i dignifica la senzilla obra que la sustenta. Rajola vista, ciment armat, bigues de ferro, estucs, esgrafiats i sorprenents reixes i baranes de ferro simples i capricioses, produeixen en l'observador una sensació d'equilibri i assossec.

Jujol va modificar totalment la façana est, un fantàstic mirador, i va decorar la façana oest. La porta d'entrada, en forma d'arc de mig punt, està presidida per una inscripció mariana, situada en l'arquivolta més exterior; té dos batents i està ornamentada amb velles eines del treball de camp. En obrir els batents trobem un element de caràcter lúdic, en el perfil superior hi ha dues figuretes de fusta: un gat i un gos. Un altre detall interessant és l'espill col·locat en una cantonada del hall, en forma d'ametlla per a observar, des de la cuina, qui entra a la casa. En aquesta entrada tenim una gran porta amb originals vidres de formes piramidals, dissenyats per Jujol i executats pel seu gran col·laborador Àngel Bru, qui també va fer els mobles i la resta de treballs de fusta. La façana posterior és a on es fa més palesa la genialitat de Jujol, que decideix donar tot el caràcter

en aquest sector de la casa, dissenyat especialment per gaudir tant de la panoràmica com del jardí que s'obre al porxo. És una façana asimètrica, dominada per la galeria neomudèjar i per la torre que sobresurt el conjunt. Amb aquesta galeria d'arcs apuntats que recolzen sobre delicades columnes de ciment armat, Jujol torna a fer servir les galeries característiques de les masies dels segles XVII i XVIII. L'interior d'aquest espai està pintat de blau, i té un arrambador amb motius decoratius. Hem de destacar la gran varietat d'obertures, autèntic catàleg de finestres de les formes més variades i també la porta que està recoberta per una sèrie de claus que conformen un disseny irregular, talment amb les formes d'un ocell, d'un peix, d'un estel, d'una flor, etc. L'escala interior i la seva prolongació fins a la nova torre-mirador és el element més important en la transformació que fa Jujol d'aquesta masia. La caixa d'escala és fresca i alegre pintada amb dos característics colors de Jujol: blau i groc intensos. La barana de ferro amb passamà de fusta tornejada és de gran interès, formada per varetes de ferro en quatre filades i disposades de la mateixa manera que les cordes que posen els paletes per preservar el perill lligades a fustes; aquí seran uns senzills ferros plans, que clavats a l'escala sostenen les cordes metàl·liques que s'hi enrosquen de forma capriciosa,

simulant deslligar-se. Una barana plena de vida i equilibri; barana que al final està acompanyada d'un petit seient, per acabar en la coberta dissenyada com un diafragma fotogràfic amb un punt central de llum, creant un preciós joc de formes, línies i colors. El sostre que corona l'escala i la separa del mirador té una obertura central hexagonal, limitant la zona fosca de l'escala i la claredat del mirador. La torre, convertida en un mirador cobert, té dos nivells, l'inferior tancat, amb balcons i finestres angulars; en tant que el superior, obert als quatre vents, però protegit per una coberta piramidal, rematat per un airós penell, que es col·locà el 1918: un àngel de mida natural, amb les seves grans ales que en empènyer-les el vent, la figura se l'encara. Amb la seva vistosa espasa és l'arcàngel Sant Gabriel que custodia la casa. Jujol prengué com a model del rostre el de la jove tarragonina Antònia Mezquida, filla de coneguts seus. Es va fer una mascareta que es contraposa al vestuari de xapa de coure. Aquesta escultura té un eix giratori, que amb l'impuls del vent funciona com a parallamps i gatell.

Hi ha una escaleta metàl·lica, de graons amb estrelles gravades per a facilitar l'adherència del calçat, que permet còmodament enfilar-se fins la coberta, que està protegida per una deliciosa baraneta a la manera de gruixuts filferros entrellaçats de forma improvisada. En el terrat hi ha una barana de ferro molt peculiar, amb un parell de teieres en voladís, per encendre les fogueres de Sant Joan i en altres ocasions. A la coberta tenim trossos de marbre blanc i peces de porcellana, que dóna moviment al conjunt. També hi ha un porró blau-verdós, que Jujol salvà de les runes de la casa i col·locà en lloc preferent en el tram que mira a les vinyes. Exteriorment té quatre nivells. En el segon, tenim una habitació amb obertures a tots els costats, fins i tot en els angles, balcons en les façanes. D'aquesta planta surt una escala de maó que porta a la planta mirador. Aquest nivell disposa de quatre grans

Detall de la torre de la segona planta amb un balcó ben característic de Jujol

finestrals en forma de piràmide truncada i invertida.

El jardí té una font que és per ella mateixa un conjunt escultòric. Construït amb pedra i maó, té com a brolladors una figura fantàstica, que forma part de l'imaginari jujolià com ho són també les formes d'animals de les diferents argolles que trobem a la paret exterior dels magatzems. També hem de fer referència a un edifici annex, destinat a magatzem, trull d'oli i safareïjos. Malgrat el seu caràcter secundari, el tractament del mur exterior és excel·lent, amb variacions de gruixos i de perfils. El banc i el test per a les plantes pot ser en la seva rusticitat i puresa, encara més bonic que la pèrgola del seu interior. La pèrgola està conformada per arcs parabòlics de pedra i totxo, que s'entrecreuen agrupats de dos en dos,

en número de cinc, creant una estructura escultòrica.

En resum, a l'interior trobem la petjada de Jujol en gran quantitat de detalls: vidrieres, làmpades del vestíbul i del menjador, portes de les habitacions, vidres gravats, vidrieres de colors, portes de l'escala i alguns mobles. Jujol va deixar una bona mostra de la seva pintura a la paret de la galeria a manera d'arrimador, emmarcada en ceràmica de sèrie. Es tracta d'unes al·legories de les quatre estacions de l'any, amb els fruits de cadascuna, centrat per l'escut de la família. Malgrat estar exposades al sol, encara podem advertir l'esclat de colors: blaus, vermells i ocre.

Textos i fotos:
JOSEP MARIA BUQUERAS BACH
Arquitecte tècnic

BIBLIOGRAFIA

ARNAVAT Albert i CABRÉ, Tate. *L'arquitectura modernista del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre*. Edita Diputació de Tarragona. 2011.

BUQUERAS i BACH, Josep Maria. *Jujol en el context del Camp de Tarragona, article del Recull Josep Maria Jujol i Gibert (1879-1949)*. Editat per l'Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó", Tarragona, 1999, p. 19 – 46.

JUJOL I GIBERT, Josep M. (fill) *Jujol, Arana i Bru dins del Recull Josep Maria Jujol i Gibert*

(1879 – 1949). Tarragona, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, 1999, p. 47 – 55.

JUJOL Jr, Josep Maria. *Jujol a Tarragona*. Edita Arxiu Jujol. Els Pallaresos. 2010.

LLINÀS, José. *José María Jujol*. Köln, Benedikt Taschen, 1992.

SALCEDO, Antonio. *José M. Jujol a les comarques de Tarragona. Una visió de Joan Alberich*. Edita Diputació de Tarragona. 2002.